

Beschrijving van vier scheepsmodellen, gebouwd door Harmen en Wilke Hoogeveen

M.J. Seffinga

inv.nr.

1997-133

object trefwoord: Scheepsmodellen.

voorstelling trefwoord: Tjotters.

titel: H. en U. Hoogeveen - Scheepsmodel van de fjouwer-acht (tjotter)
Vrouwe Anna Beatrijs.

beschrijving: Scheepsmodel van de fjouwer-acht Vrouwe Anna Beatrijs.
Op spanten gebouwd. Schaal 1:10.

Rondhouten en tuigage

De tjotter heeft één mast. De mast staat in een mastkoker in de messelbank. Aan de voorkant wordt de mast gehouden door een voorstag op de metalen botteloef (in het fries 'loefbyter'). De botteloef wordt aan de onderkant gesteund door een waterstag (stang) op de voorsteven. Aan de weerszijden wordt de botteloef gehouden door een boegwant van twee stangen op het boeisel. De voorstag is met twee blokken getakeld en is belegd op een klamp op het voorboeisel.

De zeilen zijn van witte katoen: een stagfok en een gaffelgrootzeil. De zeilen zijn in verticale plooiën genaaid. In de fok is één rij reeftouwen aangebracht en in het grootzeil twee rijen reeftouwen. Het voorlijk van de fok is met metalen leuvers aan de voorstag bevestigd. De hals van de fok is met een ketting vastgezet op de botteloef. Aan de schoothoek van de fok hangt een dubbel blok. De beide fokkeschoten lopen door dit blok. De vaste einden van de fokkeschoten zijn bevestigd op een oogbout in het voordek. De halende einden lopen door houten schootogen en zijn belegd op een korvijnnagel in een spant in het achterschip. Het grootzeil heeft een gebogen gaffel. Het voorlijk van het grootzeil is met raktouwen (met kralen) aan de mast bevestigd. De halstalie loopt door een dubbelschijfs blok aan de hals van het zeil en twee enkelschijfsblokken op de messelbank, en is belegd op de nagelbank. Het ondereind van het achterlijk is vastgezet aan de giek. De giek rust aan de voorkant met een

scharnierende lummel in een oog aan de nagelbank. Het achtereind van de giek hangt in een kraanlijn. De grootschoot loopt door twee dubbelschijfs blokken. Het bovenste daarvan hangt aan een beugel om de giek. Het onderste blok is een hakkeblok. Het halende eind van de grootschoot is belegd op dit hakkeblok. De vallen van de zeilen zijn belegd op de nagelbank.

Op de top van de mast een blauwe vleugel (met Hollands hoekje) aan een metalen scheerhout. Op de rug van het roer staat een licht gebogen vlaggenmast met vergulde knop. Aan de vlaggenmast een Friese vlag. De blokken zijn van hout en zijn voorzien van lopende schijven.

De romp

Het voorschip en het achterschip zijn rond met terugvallende boeïsel. De bodem is rond.

Het model van voor naar achter

Op de voorsteven is de botteloef bevestigd. De boeïsel is versierd met geschilderde voluten en bladertakken: in de gillings voor en achter, aan beide zijden steeds drie voluten. Voorts zijn de boeïsel versierd met drie gesneden biezen. De boeïsel is voor en achter bedekt met koperplaat. De bovenste huidgang is voorzien van een koperen stootrand. In het voorschip is tussen de boeïsel een bedelbalk. Deze is aan de bovenkant bedekt met koperplaat. De achterkant van de bedelbalk is met snijwerk versierd: bladertakken. Aan de binnenkant van het schip zijn de spanten te zien. In het voorschip is een dek, op dezelfde hoogte als de messelbank. Op het voordek ligt een anker met één blad. Een deel van het voordek is als luik weg te nemen. De mast is strijikbaar in de mastkoker. Wanneer dat gebeurt moet het luik (uitwip) in het voordek worden weggenomen om het ondereind van de mast door te laten. Aan de mastkoker een nagelbank. Midscheeps is het boeïsel aan de binnenkant gedubbeld. De zwaarden zijn met bouten en moeren opgehangen aan het gedubbelde boeïsel. De zwaarden hebben een verdikte kop. De zwaardkoppen zijn bedekt met koperplaat. Langs de onderkanten van de zwaarden metaalbeslag (scherp van vorm). De boutgaten van de zwaarden zijn versierd met koperen stervormen. De zwaardlopers gaan via een schildpadblok op de bovenkant van het boeïsel (potdeksel) naar binnen en zijn daar belegd op korvijnnagels in de spanten. Op het boeïsel aan bakboord zijn twee scepters aangebracht: voor een vorkvormige scepter en achter een gesloten scepter. In de scepters liggen een vaarboom en een pikhaak. De bodem van het achterschip is bedekt met buikdenningen. Langs de boorden zijn in het achterschip twee banken met deksels. Ook tegen het achterschip is een bank. Het achterhuisje is

snijwerk aan het helmhout is goudkleurig op wit en de druiventros is goudkleurig. De kop van het roer is meerkleurig beschilderd: witte ondergrond, gouden zon en groene bloemtak met rode bloem.

Accessoires

vaarboom, pikhaak, anker en stander.

vervaardig(st)er:	Hoogeveen, H.; Hoogeveen, U.; Alkema, Pieter; Sneek
beginjaar: 1961	eindjaar: 1980
materiaal:	eikenhout; hout; textiel
toestand:	goed
afmetingen:	hoogte 90.0 cm breedte 22.0 cm lengte 49.0 cm
merken:	HARMEN
verwerving:	bruikleen
verworven van:	Hoogeveen, erven U.; Sneek
datum:	1997-05-01
bedrag:	[niet voor publicatie]
lokatie:	Pleziervaart

Tekst:

aan de voorkant voorzien van een lancetvormig deurtje. Daarop is de naam 'HARMEN' geschilderd. Langs de bovenkant van het achterhuis de hennebalk. Deze is aan de bovenkant bedekt met een koperen plaat. De voorkant van de hennebalk is versierd met snijwerk: bladertakken met bloemen. Het roer is met drie roerhaken aan de achterstevengehangen. De kop en de rug van het roer zijn bedekt met koperplaat. De wangen van de roerkop zijn met snijwerk versierd: een zon en een bloemtak. Over de roerkop valt een helmhout. Dit is aan de achterkant voorzien van koperbeslag. De voorkant van het helmhout is aan de zijkanten versierd met een bladertak. De voerpunt van het helmhout is gesneden in de vorm van een druiventros.

Kleuren

De romp is gelakt. Het onderwaterschip is rood. De boeisels zijn zwart met drie groene biezen en een witte onderrand. De voluten op de boeisels zijn goudkleurig. De binnenkanten van de boeisels zijn blauw (boven) en groen (beneden). De spanten zijn wit en voorzien van rode koppen. De bedelbalk en de hennebalk zijn meerkleurig geschilderd: witte ondergrond, zwarte biezen, goudkleurige ranken, groene bladeren en rode bloemen. Het voordek is gelakt. De banken en buikdenningen in het achterschip zijn gelakt. De veren van het roer zijn wit (boven) en rood (onderwaterschip). Het helmhout is groen. Het

Het model van de fjouwer-acht Vrouwe Anna Beatrijs is gebouwd door Harmen Hoogeveen. Na het voltooiën van het model van de boeier Constanter in september 1960 begon hij in 1961 met de bouw van het model van de Vrouwe Anna Beatrijs. Hij baseerde de bouw op de opmetings-tekeningen die in opdracht van het Stamboek Ronde en Platbodemjachten waren gemaakt. Het casco is door zoon Gilke Hoogeveen afgewerkt en geschilderd. In 1963 was dat gereed. Het model werd zonder mast in een vitrine geplaatst en bij Harmen Hoogeveen in de kamer gezet. In 1964 maakte Gilke Hoogeveen de rondhouten en de blokken. In 1980 maakte Pieter Alkema uit Sneek de zeilen.

De tekeningen die bij de bouw van het model zijn gebruikt zijn van W.H. Fortuin: inv.nrs. 1998-116 en 1998-117.

Harmen Hoogeveen. Geboren 10 februari 1891 en overleden 10 juli 1970. Woonde in Vierhuis. Werkte van 1903-1908 op de scheepswerf van Jan Bos te Echtenbrug. Van 1909 tot 1914 op de werf van Auke van der Zee te Joure. Werkte mee aan de bouw van de boeiers Olga en Almeri. In de Eerste Wereldoorlog gemobiliseerd geweest. Bij terugkomst in 1918 in dienst van machinefabriek H. Koelstra te Balk, waar Harmens broer Hans al werkzaam was. Toen ook van Vierhuis naar Balk verhuisd. In 1934 ging het slecht met het bedrijf van Koelstra. Het werd verkocht. De gebroeders Hans en Harmen Hoogeveen kochten het bedrijf. Harmen bleef actief in het bedrijf tot

1957. De tijd van de scheepsbouw bij Auke van der Zee had grote indruk gemaakt op Harmen Hoogeveen. Hij praatte er veel over en er was een wens ooit zelf nog eens een boeier te maken. Omdat daar geen ruimte voor was, werd dat een model van een boeier.

Uilke Hoogeveen (1924-1997) is een zoon van Harmen Hoogeveen. Toen hij op zestienjarige leeftijd de MULO had voltooid, ging hij werken in het bedrijf van zijn vader. Later werd hij, na daarvoor studies te hebben gevolgd, leraar aan een technische school te Sneek.

De tjotter Vrouwe Anna Beatrijs is gebouwd in 1907 door Lolke Lantinga te IJlst. Opdrachtgever: P. Kuipers te Workum. Prijs: f. 402,62. Afmetingen: lengte 4.90 meter, breedte 2.18 meter, holte 0.99 meter, zeiloppervlak 25.3 m².

Literatuur:

- dr.ir. J. Vermeer, *Tjotter en boatsjes* (Leeuwarden, 1997)